

**Ondernemend
Onderwijs**

voor een

**Ondernemende
Samenleving**

's-Hertogenbosch over Ondernemend Onderwijs:

“Als gemeente investeren we actief in een goed functionerende arbeidsmarkt. Dat doen we door aan te sluiten bij kwaliteitsverbetering voor en door het onderwijs. Het onderwijs in al haar facetten én de arbeidsmarkt in de volle breedte zijn daardoor gesprekspartner voor de gemeente. De gemeente investeert in dit gesprek met geld, kennis, netwerken en faciliteiten. We doen dat vooral via programma's als 'sH Ondernemend Onderwijs.”

Aldus Katja Brooijmans, beleidsmedewerker Cultuur, Coördinator Europese projecten Jeugd & Onderwijs, bij de gemeente 's-Hertogenbosch.

Gemeente zet in op Ondernemend Onderwijs

's-Hertogenbosch Ondernemend Onderwijs

Een vitale regio heeft mensen nodig die kansen zien en van aanpakken weten. Ze moeten dan wel over de juiste vaardigheden en eigenschappen beschikken. Ondernemend Onderwijs stimuleert deze kwaliteiten, en 's-Hertogenbosch ondersteunt dit met het programma 'sH Ondernemend Onderwijs. Waar bestaat de aanpak uit? Wat betekent dit voor leerlingen en docenten? En wat levert het op?

Ondernemend Onderwijs is een breed begrip en dat moet het vooral blijven. “Je moet het niet zien als een methodiek waarmee je leerlingen leert hoe ze een bedrijf moeten beginnen. Het is veel meer dan dat. Je brengt leerlingen een attitude bij, waarmee ze hun eigen leven aansturen. Dus zelf nadenken, uitdagingen aangaan, kansen zien, aanpakken. Als dat leidt tot een nieuw bedrijf, prima. Maar dat is niet waar het om draait. Waar het wel om draait, is het vergroten van de slagkracht van het individu en de ondernemende kracht in de samenleving.”

Duurzame vitaliteit

's-Hertogenbosch hecht belang aan proactieve leerlingen en studenten, die stad en regio voeden met nieuwe ideeën, ontwikkelingen, bedrijvigheid en werkgelegenheid. Zij vormen een belangrijke basis voor de duurzame vitaliteit van de omgeving. Daarom ondersteunt de gemeente 'sH Ondernemend Onderwijs met een uitgebreid programma. Extern expert en programmaleider Margo van den Oord verbindt lokale ondernemers, onderwijs en overheid met elkaar, en werkt daarbij nauw samen met Katja Brooijmans van de gemeente. Een breed palet aan projecten stimuleert leerlingen en studenten tot samenwerken, creatief naar oplossingen zoeken, analyseren en verantwoordelijkheid nemen voor elkaar, zichzelf en de samenleving.

Verbinden en verrijken

Hoe ziet Ondernemend Onderwijs er in de praktijk uit? Margo van den Oord heeft via haar uitgebreide netwerk ondernemende ideeën en projecten bij onderwijsinstellingen opgehaald. De betrokken partijen zoeken doorlopend hoe zij elkaars initiatieven kunnen verbinden, verrijken en versterken. Daarnaast worden ondernemers en non-profit organisaties uitgenodigd om hun aandeel te leveren. Zorgorganisaties dagen leerlingen en studenten uit om antwoorden te vinden op problemen en vragen uit de dagelijkse praktijk.

Doorlopende leerlijn

Ondernemend Onderwijs heeft inmiddels tal van projecten en samenwerkingen opgeleverd. Zo bedacht een basisschool een kunstuitleenproject. De kunst wordt gemaakt door leerlingen uit het basisonderwijs, die daarbij advies krijgen van een kunstenaar en hulp waar mogelijk hulp van studenten uit het VO. Studenten uit het HBO kunnen hun bijdrage leveren door bijvoorbeeld een ondernemingsplan op te stellen. Of door leerlingen uit te nodigen bij brainstormsessies en in hun werk- of stage omgeving.

Maatschappelijke relevantie

Bij het Bijenproject 'Help de bij' zijn vmbo-leerlingen ambassadeurs voor de bij geworden. Zij bezochten vijftig basisscholen en betrokken de leerlingen aldaar met de vraag: Hoe helpt jouw school de bij? Zij lieten posters achter waarop hulplijnen staan vermeld, die leerlingen in hun plan voor hulp aan de bij kunnen inzetten. Een andere school verstreekte studenten van een beroepsopleiding de opdracht filmpjes van ondernemende activiteiten op hun school te maken.

Samenwerking scholen en bedrijven

Deze projecten onderstrepen de doelstelling van Ondernemend Onderwijs om een doorlopende leerlijn te creëren. Leerlingen 'van 4 tot 24' krijgen ondernemend onderwijs, gedurende hun hele onderwijsloopbaan. Dus van primair tot en met het hoger onderwijs. Zo krijgen zij alle kans om zich de benodigde vaardigheden echt eigen te maken, door samen te werken en door coach te zijn voor jongere leerlingen, ook van andere scholen. Het samenwerken met andere scholen komt niet vanzelf tot stand. De deelnemende scholen zijn aangespoord om de samenwerking te zoeken met andere scholen of organisaties. Els Roest betreft hierin, vanuit het programmateam, bedrijven en organisaties uit de regio. Hierdoor ontmoeten ondernemers, docenten en studenten elkaar en verrijken op deze manier elkaars leer- en werkomgeving.

Open opdrachten

Voor leerlingen betekent Ondernemend Onderwijs: werken aan open opdrachten. "De meeste kinderen veren op", weet Jan Raemaekers, onderwijsadviseur en lid van het programmateam. "Er wordt iets van hen gevraagd, waarbij het antwoord niet van tevoren vast staat. Bijvoorbeeld in het project waarbij ze met elkaar een Lego robot bouwen en deelnemen aan de First Lego League. Ze krijgen een echte uitdaging voorgeschoteld en kunnen daarbij al hun talenten aanspreken. Dat brengt een actieve houding met zich mee, waarbij ze al hun denkkracht inzetten."

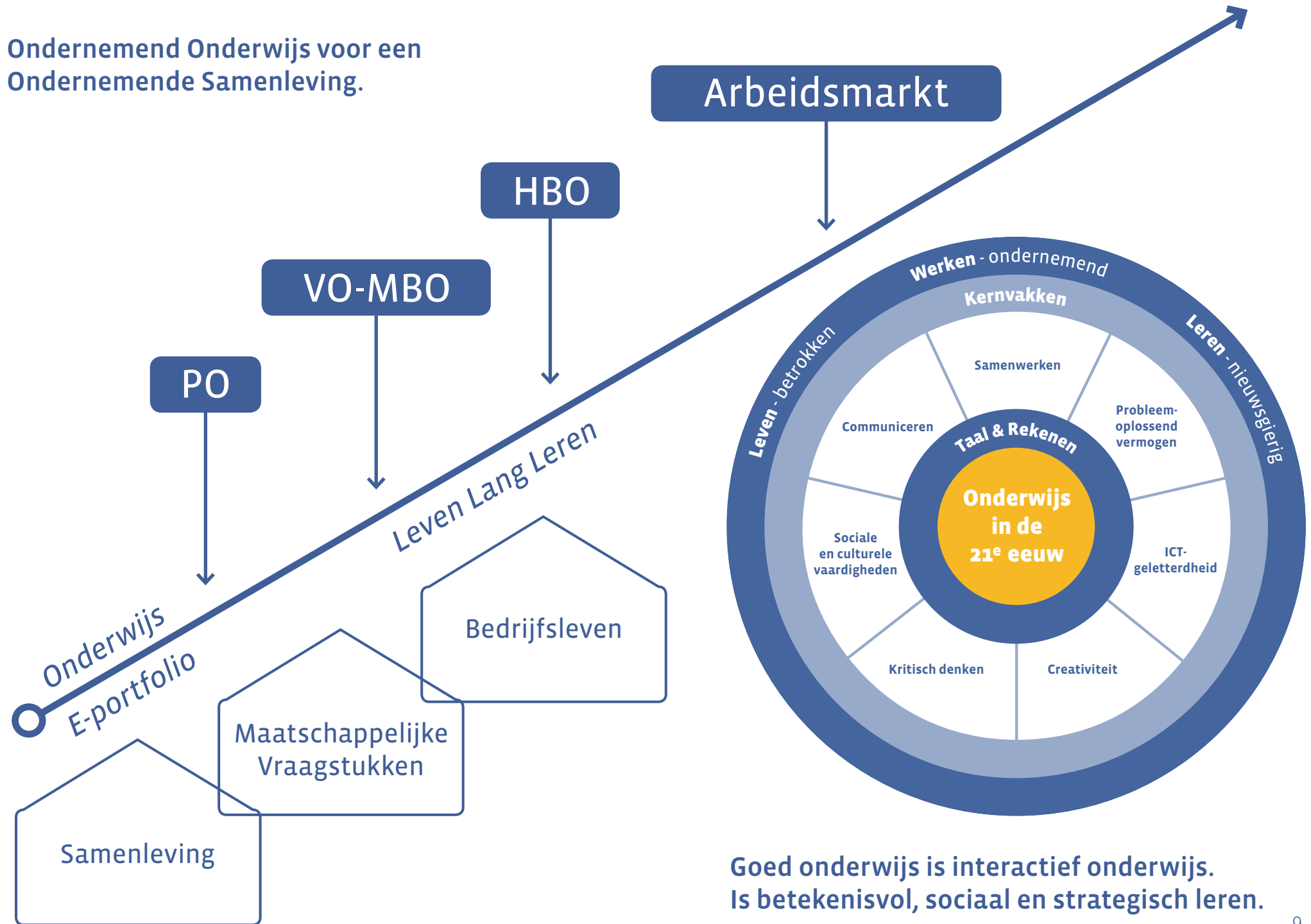
Na-school, de beste kansen voor kinderen.

Na schooltijd spelenderwijs verder leren voor alle kinderen van 4 t/m 12 jaar. Een matchingsplatform dat de vraag van kinderen matcht met leuke en leerzame naschoolse activiteiten in de wijk, waarmee kinderen hun talenten verder kunnen ontwikkelen. Dat is Na-school.nl.

Van leiden naar loslaten

Ondernemend Onderwijs vraagt ook om andere didactische vaardigheden van docenten. In het kader van dit programma kunnen docenten cursussen volgen, onder meer over het gebruik van methodieken en digitale hulpmiddelen zoals Mevolution en TagMe (zie inzet pag. 10). Ook worden er workshops gegeven, met als centrale vraag: wat hebben leerlingen nodig? Docenten zijn het er allemaal over eens dat dit de '21st century skills' zijn. Naast basisvaardigheden zoals taal, lezen en rekenen, noemen de docenten kritisch denken, samenwerken, creativiteit en probleem oplossend

Ondernemend Onderwijs voor een Ondernemende Samenleving.

Goed onderwijs is interactief onderwijs.
Is betekenisvol, sociaal en strategisch leren.

vermogen. Maar op de vraag 'hoe bevorder jij ondernemendheid?' blijft het antwoord nog vaak achterwege. Het curriculum en de methoden bepalen nu te veel het handelen van de docenten. Wat we nodig hebben zijn ondernemende docenten. De docenten zijn de bepalende factor voor succes. Ondernemend Onderwijs biedt handvatten om ondernemendheid meer te stimuleren. Binnen projecten hebben docenten alle ruimte om te coachen en het kind vertrouwen en ruimte te geven. Loslaten, in plaats van leiden.

Wat levert het op?

De hamvraag is natuurlijk wat Ondernemend Onderwijs oplevert. Het programmateam is daar heel helder in. "Zelfstandig denkende, kritische leerlingen, met 'ondernemendheid' als attitude en 'doen' als motto. Voor hen zelf betekent dit dat zij binnen de veranderende maatschappij meer mogelijkheden zullen hebben. De samenleving

E-portfolio MeVOLUTION en feedback-app TagMe

MeVOLUTION is een visie, een opleidingsdidactiek, een e-portfolio en een vorm van sociaal ontwerpend leren. De kern van de visie is dat een kind (of volwassene) kan leren om zichzelf bewust te sturen in zijn eigen ontwikkeling. Leren reflecteren, op basis van feedback van anderen, speelt daarbij een belangrijke rol. De bijbehorende app TagMe biedt de mogelijkheid om feedback te vragen en te geven aan bijvoorbeeld docent en studenten. Het enige wat je nodig hebt is zijn of haar e-mailadres.

Zie voor meer informatie en links naar verhelderende filmpjes over MeVOLUTION www.me-volution.net.
Zie voor meer informatie over TagMe de link <http://vimeo.com/95248751>

profiteert ervan doordat er meer 'probleemoplossers' zijn. En bedrijven krijgen hiermee een heel anders soort werknemer binnen: meedenkend en proactief. Dat is goed voor elk bedrijf. Het MKB is daarom van harte uitgenodigd deel te nemen aan het programma 's-Hertogenbosch Ondernemend Onderwijs!

Andere gemeenten

's-Hertogenbosch zet met het programma Ondernemend Onderwijs een concrete stap om de ondernemende kracht in de samenleving te vergroten. Is dit ook interessant voor andere gemeenten? Wij denken dat zeker. "En dan met name voor steden of regio's waar voldoende onderwijsinstellingen aanwezig zijn om invulling te geven aan de doorlopende leerlijn en de projecten. Je ziet dat uit de samenwerking tussen deelnemende partijen hele interessante ideeën en start-ups voortkomen. Die kunnen voor een stad of regio dienen als vliegwiel voor allerlei activiteiten en vitaliteit. Maar ook kleine projecten, tussen bijvoorbeeld een basisschool en een nabijgelegen zorginstelling of bedrijf, vormen kansrijke situaties."

Samengevat

“Ondernemend Onderwijs heeft als doel de ondernemende kwaliteiten bij leerlingen via het onderwijs te stimuleren en te bevorderen. Dit om de slagkracht van ieder individu te vergroten en daarmee tevens de ondernemende kracht in de samenleving te vergroten. De basisattitude van ondernemen wordt gekenmerkt door initiatief, onafhankelijkheid, pro-activiteit, risico durven nemen, zelf ervaren en vernieuwend denken. De output van dit programma zorgt ervoor dat leerlingen, docenten, ouders en ondernemers leren waar hun talenten liggen. Dat doen zij door samenwerken, creatief naar oplossingen zoeken, goed analyseren en verantwoordelijkheid nemen voor elkaar, zichzelf en de samenleving.”

Zie verder www.ondernemend-onderwijs.nl

Project: De Gezonde Ondernemende Kantine

Derde- en vierdejaars leerlingen van de Bossche Vakschool runnen hun eigen schoolkantine. Zij doen dit onder leiding van mbo leerlingen van het Koning Willem 1 College. De leerlingen krijgen de kans om alles te leren over inkoop, kostprijsberekening, voedselbereiding, service en presentatie. Met het aanbod gaat de kantine op de gezonde toer. De school geeft hiermee concrete invulling aan de verbinding tussen vmbo en mbo (zie voor een volledig overzicht van de projecten: www.ondernemend-onderwijs.nl/projecten).

Stichting AgriFood Capital Noord-Oost Brabant

Binnen AgriFood Capital werken ondernemers, overheden en onderwijs samen in concrete projecten en programma's met een gezamenlijke ambitie: in 2020 is Noordoost-Brabant topregio in agrifood.

Geraadpleegde literatuur, links en filmpjes

- › Zie voor meer informatie over 's-Hertogenbosch Ondernemend Onderwijs:
www.ondernemend-onderwijs.nl.
- › Artikel over 's-Hertogenbosch Ondernemend Onderwijs, Jan Raemaekers in samenwerking met de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO.nl).
- › Artikel over Sociaal Ontwerpend Leren. In Schoolbestuur, jaargang 34, februari 2014, nummer 1, (pp. 26-29). Tom Oosterhuis, (2014).
- › Talent voor wetenschap, techniek en ondernemen. Ria Vermeulen en Anke Postma. 2015. ISBN 978-94-91510-97-7. Eduforce Educatieve uitgeverij.

Het programmateam 'sH Ondernemend Onderwijs

- › Margo van den Oord, programmaleider
- › Katja Brooijmans, programmamanager namens de gemeente 's-Hertogenbosch
- › Jan Raemaekers, onderwijsadviseur en begeleider onderwijsinnovaties
- › Els Roest-de Bekker, groepsleider domein Wetenschap & Techniek
- › Hanny Post, communicatie en secretariële ondersteuning
- › Angela van den Dungen, communicatie en website

post@ondernemend-onderwijs.nl
www.ondernemend-onderwijs.nl

